

DUURZAAMHEIDSRAAD GEMEENTE UTRECHTSE HEUVELRUG

Datum: 21 februari 2025
Van: Duurzaamheidsraad Gemeente Utrechtse Heuvelrug
Aan: College van B&W Gemeente Utrechtse Heuvelrug
Betreft: Advies over de nota's *Groen Doen ! Groenvisie en Hoofdgroenstructuur en Groen Doen ! Bomenbeleid*

Geacht college,

Op uw verzoek brengen wij advies uit over bovenstaande nota's. U had daarbij het specifieke verzoek om in te gaan op het effect van dit voorgestelde beleid op de duurzaamheid in relatie tot ontwikkellocaties (in het algemeen, niet op projectniveau). Tevens vroeg u om eventuele tips voor verbeterpunten op dat vlak passend binnen de scope van deze 2 beleidstukken.

Hieronder gaan we daar op in, maar uiteraard zijn er ook nog een aantal andere zaken waarvoor wij uw aandacht willen vragen.

Algemeen

De Duurzaamheidsraad (DZR) complimenteert de Gemeente Utrechtse Heuvelrug (GUH) met de titel van de nota's: *Groen doen*, met uitroeptekens ! Dat schept wel verwachtingen voor de implementatie van beleid: aanpakken en doorpakken is de boodschap die daaruit voortvloeit.

Beide nota's zijn goed doordacht en goed leesbaar, mede door het gebruik van vele illustraties en infographics. Ook wordt de inbreng van de bewoners goed voor het voetlicht gebracht. Deze nota's bouwen voort op het voortvarende beleid dat in de afgelopen periode is ontwikkeld door de GUH. De DZR constateert wel dat de optelsom van het beleid een grote uitdaging is voor uitvoering en toezicht, evenals voor de financiering van het beleid. De DZR **adviseert** dan ook om voor de nieuwe periode 2026-2030 de verschillende beleidsdoelen tot een werkbaar, betaalbaar en haalbaar programma samen te voegen en te prioriteren.

Beide nota's hebben naar de mening van de DZR een sterke focus op de dorpen. Gezien het grote belang van het buitengebied voor de groene doelen van de GUH **adviseert** de DZR het buitengebied nadrukkelijker in de planvorming te betrekken. De GUH kan hierbij aansluiten bij reeds bestaande initiatieven zoals bijvoorbeeld natuurontwikkeling door particulieren in de provincie Utrecht (dit zijn veelal landgoedeigenaren), waarvan een groot deel plaats vindt in onze gemeente en ook bij de inspanningen door natuurinclusieve boeren.

De DZR constateert verder dat het Integraal Beheerplan buitenruimte GUH 2025-2034 eerder vastgesteld wordt dan de hier besproken beleidsnota's en dat een duidelijke link tussen het Beheerplan en de Groennota's ontbreekt. De DZR **adviseert** deze link alsnog expliciet te maken.

Het valt te verwachten dat niet alle ambities in de beleidsnota's gerealiseerd kunnen worden met de beschikbare (financiële) middelen. Ook zullen vaak complexe afwegingen gemaakt moeten worden tussen de diverse belangen. De DZR **adviseert** om duidelijk aan te geven wat de prioriteiten zijn in het groenbeleid en wat het afwegingskader is als er diverse belangen tegen elkaar afgewogen moeten worden. Hierbij zullen de nog te implementeren groennormen van de gemeente een belangrijke rol moeten spelen.

Groenbeleid en ontwikkellocaties

De DZR constateert dat er spanning bestaat tussen het groenbeleid en de bouwplannen van de gemeente. Het opvullen van de open ruimte en de verdichting van de bebouwing kan op gespannen voet staan met het voornemen tot vergroening in de dorpen en verbetering van de ecologische infrastructuur. Bovendien zullen grootschalige bouwplannen een negatief effect hebben op de lokale hydrologie. Dit werkt negatief op biodiversiteit, verkoeling en connectiviteit en deze negatieve effecten kunnen niet eenvoudig gecompenseerd worden. Het verdient aanbeveling om gebruik te maken van mogelijke synergie bij het ontwikkelen van bouwplannen, zoals het aanleggen van groene gevels, groen-blauwe dooradering, groene daken enz. Ook moet bij de ontwikkellocaties aandacht zijn voor een duurzame energievoorziening.

De DZR **adviseert** om groen en bomen een integraal aandachtspunt bij de diverse bouwopgaven te maken; niet alleen bij de ontwikkellocaties maar ook bij nieuwbouw, renovatie, bij monumenten en bij de buitenplaatsen en landgoederen. Bouwen met en vanuit de natuur dient daarbij het uitgangspunt te zijn. Deze uitwerking vraagt aandacht bij het ontwerpen en de aanleg van infrastructurele werken. In alle aanbestedingen zullen deze aandachtspunten in de uitvraag vanzelfsprekend meegenomen moeten worden.

Op grond van een Milieu Effect Rapportage (MER) kan ingeschat worden hoe groot de impact is van grootschalige bouwplannen en wat de benodigde compensatiemaatregelen zijn. Het is zeer de vraag of die compensatie plaats kan vinden in of bij de ontwikkellocaties. Derhalve zou het College kunnen overwegen om de compensatie elders uit te voeren, maar dit impliceert wel dat hier geschikte locaties voor moeten zijn of dat die verworven moeten worden.

Op grond van deze complexe afwegingen **adviseert** de DZR om met een uitgebreide visie te komen op de impact van ontwikkellocaties op natuurwaarden en duurzaamheid en de benodigde groene maatregelen binnen deze locaties en compensatie buiten de locaties. Hierin zou een duidelijk afwegingskader moeten staan, mede gebaseerd op de nog te implementeren groennormen voor de gemeente.

GROEN, DOEN! GROENVISIE & HOOFDGROENSTRUCTUUR

Ambities en meetbare doelen

In dit document worden vele ambities verwoord, maar de DZR **adviseert** om de (tussen)doelen concreter en meetbaarder te formuleren, en te voorzien van een monitorings-programma, zodat over een aantal jaren duidelijk wordt of de ambities ook daadwerkelijk gerealiseerd zijn.

De DZR is verder van mening dat de formuleringen duidelijker en meer actiegericht moeten zijn. Ter illustratie van deze opmerking moge dienen deze zin in 1.5.1: "Bijvoorbeeld, wanneer een wegvak of riolering aan vervanging toe is, is dat een logisch moment om te onderzoeken of vergroening van de straat wenselijk is." De DZR verwacht dat daar toch al een planning van zou zijn en het blijft onduidelijk of er daadwerkelijk iets gaat gebeuren. Dergelijke plannen kunnen ook verbonden worden met het streven naar aardgasvrije wijken. Naast vervangen van het riool, kunnen dan ook de aardgasleidingen afgesloten worden en er kan meteen groen geplant worden.

Naar de mening van de DZR staan er in deze beleidsnota teveel mitsen en maren die een voortvarende implementatie in de weg staan. Van een gemeente die zichzelf (terecht) groen

noemt en daar (terecht) prat opgaat, mag je verwachten dat zij duidelijke en actiegerichte taal spreekt in haar groenbeleid! Daarom **adviseert** de DZR om voor de echte hoofdpunten van beleid minder slagen om de arm houden. Stel concrete en meetbare doelen, en neem het risico dat het niet helemaal lukt. Daarmee geef je ook een impuls aan de implementatie.

Sterke focus op bomen

In deze nota wordt vaak gerefereerd aan bomen (vandaar ook de aparte nota hierover), maar struiken en lage vegetaties (zoals bermen) zijn ook zeer relevant voor het behoud en verder ontwikkelen van biodiversiteit en ecosysteemdiensten en voor de connectiviteit. Zo kan de aanleg van heggen en houtwallen langs veel straten ook sterk bijdragen aan vergroening, kan het een migratieroute zijn voor kleine (ongewervelde) dieren en heeft ook dit een dempend temperatuureffect. Ook de aanleg van kruidenrijke bermen en groenstroken is belangrijk voor de biodiversiteit aan planten en dieren. Dit geldt niet alleen voor de dorpen, maar zeker ook voor het buitengebied waar meegekoppeld kan worden met de inspanningen van landgoedeigenaren en natuurinclusieve boeren. Hierover wordt in de nota wel het een ander gezegd, maar de DZR **adviseert** om hier nadrukkelijker op in te gaan.

Klimaat en klimaatrobustheid

Klimaat en klimaatverandering worden (terecht) genoemd als factoren die belangrijk zijn voor het groenbeleid. Wat opvalt is dat nergens wordt beschreven welke klimaatscenario's de gemeente gebruikt voor haar plannen. Dit is echter wel van groot belang voor de te nemen maatregelen. De DZR **adviseert** om te werken met de klimaatscenario's van het KNMI voor 2050 en daarop het klimaatgerichte groenbeleid te baseren.

In 1.5.2 staat : "Wat soortkeuze betreft bestaat een spanningsveld tussen het 'biodiversiteitsprincipe' en het 'klimaatrobust principe.'" De DZR heeft vraagtekens bij deze opmerking. Klimaatrobustheid is essentieel en dat hoeft de biodiversiteit niet in de weg te staan. Alleen zal de samenstelling van die biodiversiteit anders zijn dan de huidige. Maar uitgaande van een mondiale temperatuurstijging van 2,5°C, aan het eind van de eeuw, krijgen ook wij een warmer klimaat met de daarbij horende biodiversiteit. Vasthouden aan de huidige samenstelling van biodiversiteit is een aanpak die wel werkt op de korte termijn, maar niet op de lange termijn. Dit is overigens een probleem dat de gemeentegrenzen ver overschrijdt, dus de DZR **adviseert** om aan te sluiten bij provinciaal en landelijk beleid op dit gebied en daarbij gebruik te maken van de kennis die er is bij de diverse landelijke kennisinstellingen, zoals het Planbureau voor de Leefomgeving, het KNMI en de universiteiten.

GROEN, DOEN! BOMENBELEID

Ambities

De DZR is in het algemeen positief over de ambities voor het bomenbeleid, maar wel zijn er enige kanttekeningen. De ambitie van de GUH is 2% extra kroonbedekking; van 44,5% nu naar 46,5% in 2040. Op basis van het aantal bomen dat er volgens de nota in de gemeente is, lijkt dit een tamelijk bescheiden ambitie. Uit de nota is niet goed duidelijk waar dit getal vandaan komt en wat de achterliggende overwegingen zijn. De DZR **adviseert** om deze ambitie beter te onderbouwen.

Aanplantbeleid en soorten

In de nota wordt het begrip soort nogal verwarrend gebruikt. In tabel 2 wordt bijvoorbeeld gesproken van eiken, maar dat is geen soort maar een geslacht (*Quercus*) waaronder bijvoorbeeld de Zomereik (*Quercus robur*), de Wintereik (*Quercus petraea*) en de Amerikaanse Eik (*Quercus rubra*) vallen. Deze drie soorten hebben (deels) verschillende standplaatsfactoren en ook verschillende ecologische waarde, zoals in het document al belicht wordt voor de Amerikaanse Eik. Dit geldt ook voor soorten uit andere geslachten zoals de Berk (*Betula*). Dit heeft duidelijke implicaties voor het aanplant- (en herplant-) beleid. De DZR **adviseert** dan ook om de soortspecificiteit mee te nemen in het aanplant- en herplantbeleid, mede met het oog op klimaatverandering.

Klimaatverandering.

Ook voor deze nota **adviseert** de DZR om beter te anticiperen op de gevolgen van klimaatverandering en daarbij dus gebruik te maken van de klimaatscenario's van het KNMI en de kennis die landelijk aanwezig is. Het is niet helemaal duidelijk hoe ons klimaat er de komende decennia uit zal zien, maar een klimaat zoals er nu is in Zuid-Europa is denkbaar. De DZR **adviseert** dan ook om hier bij nieuwe aanplant rekening mee te houden. Als dit wordt doorgevoerd dan hebben we ook voedselbomen voor de fauna die met dat klimaat meekomt. Dat zou bijvoorbeeld kunnen betekenen dat er platanen aangeplant gaan worden. Volgroeid zijn het ook nog eens bomen die veel schaduw geven.

Gezien de voorspelde en reeds opgetreden klimaatextremen **adviseert** de DZR om 'schaduwcorridors' aan te leggen. Dit is van toepassing op wegen waar veel wandelaars en fietsers van gebruik maken, die dan worden omzoomd met schaduw gevende bomen. Dit zou in eerste instantie vooral moeten gebeuren met wegen naar centra als sportaccommodaties en winkels en fietsroutes waar forenzen en scholieren gebruik van maken.

Herplant plicht

De DZR **adviseert** om een rigoureuze herplant plicht in te voeren. Daarbij wordt bij elke vergunning de plicht de boom te vervangen opgenomen. Dan kan door zelf een boom te herplanten in je tuin of bovenop de leges voor de vergunning een bedrag te betalen voor aanschaf en aanplant van een boom door de gemeente. Hiervoor moet dan wel het criterium van klimaatrobustheid worden meegenomen, zoals ook al in de nota is verwoord.

Informatie en communicatie voor de burger

De DZR **adviseert** om het groen-en bomenbeleid vergezeld te laten gaan van een kort, maar origineel communicatieplan voor de bewoners van de gemeente. Kennisoverdracht en goede voorbeelden blijven de inspiratiebron voor burgers voor acceptatie van het uitvoerend gemeentelijk beleid.